

معاون وزارت داخله - لایحه در خصوص مالیات بلدییه و نظمیته تهران و ولایات است که اینک پیشنهاد می شود خواهشمندم کزودتر قرائت شود.

مؤتمن الملک - ماده ۱۶ و ۹۱ از قانون انتخابات و مسئله انتخاب ارامنه که رجوع بکمیسیون شده بود اینقدر مشکل نبود چرا بمجلس نمی آید.

رئیس - راپورت کمیسیون راجع بمادتین شانزده و نود و یک قانون انتخابات چند روز است داده شده مجال خواندن نشد ولی در باب انتخاب ارامنه امروز پیشنهاد شده جلسه آتی روز سه شنبه ۱۳ مجلس ختم شد.

جلسه ۴۳

مذاکرات روز ۳ شنبه ۱۳ شهر محرم الحرام ۱۳۲۸

مجلس دو ساعت و نیم قبل از غروب در تحت ریاست آقای مستشارالدوله منعقد شد

معاوض الملک صورت جلسه قبل را قرائت کرد.

مؤتمن الملک - اگر ممکن است آنقدریکه راجع بکمیانی نان است مجدداً قرائت شود

معاوض الملک مجدداً آنجزیه از صورت مجلس را قرائت کرد

مؤتمن الملک - استیضاح نبود سؤال بوده است و انحصار گندم بوده است.

تقی زاده - در خصوص مناهی هم سؤال نوشته شده در صورتی که استیضاح بوده است.

ذکاء الملک - جوابی است که از طرف مجلس به آقای آیت الله نوشته می شود قرائت نمود

ذکاء الملک - کاغذی استیضاح از شاهزاده عین الدوله قرائت می شود

آقا شیخ اسمعیل فوبری - در تلگراف بنده ملاحظه دارم تجدید رسوم مذهبی صحیح نیست ما نمی خواهیم یک قانون دیگری بگذاریم که تجدید بگوئیم لفظ دیگر بجای آن گذاشته شود.

تقی زاده - در خصوص مطبوعات هم مثل سایر مواد نوشته شده است و بنده آنرا کافی میدانم باید مخصوصاً اشاره شود که اولیای امور رسمی خواهند کرد که چیزی مخالف قوانین شریعت نوشته نشود و چنانچه چیزی مخالف نوشته شد سیاست و مجازات خواهند کرد نویسنده را غرض اینکه باین اختصار بنده کافی میدانم باید اشاره شود که وزراء ملتزم شده اند که قانون انطباعات اجرا شود.

حاجی محمد اسمعیل کاشف - لازم بود ذکر شود که از طرف وزراء هم ملتزم شده اند قدغن اکید نمایند که در مطبوعات مطابق قانون عمل شود و از مناهی شرعی هم جلوگیری نمایند

متین السلطنه - در خصوص عضویت پنج نفر از مجتهدین هم لازم است اشاره شود که آن بیست نفر را بمجلس معرفی نمایند تا مجلس از بین آنها پنج نفر را انتخاب نماید برای نظارت کلیه قوانین که صادر میشود هرچه زودتر انتخاب نمایند و بمجلس معرفی کنند این مطلب از این تلگراف ساقط شده است لازم است یادآوری شود

رئیس - در آنخصوص که مخصوصاً تلگراف علیجده مخبره شده است

وکیل التجار - حالا عنوان در تغییر عبارت میشود بنده هم عرض میکنم آنجا که نوشته شده است بیشتر از بیشتر اقدام خواهد شد بیشتر هیچ اقدام نشده است و در عوض بیشتر از بیشتر نوشته شود که ماهو حقه جلوگیری از منهای خواهد شد برای اینکه بیشتر دوره استبداد بوده است و در آن دوره هیچ اقدامی نشده بود

رئیس - اینطور نیست که بیشتر که گفته می شود همان مراد دوره استبداد باشد بلکه زمان مشروطیت هم مقصود است چندان عیب ندارد این عبارت

افتخار الواعظین - نکته که متین السلطنه فرمودند بسیار صحیح است برای اینکه اظهارات ایشان هم راجع باجرای دو ماده قانون اساسی بود یکی راجع بهمین مسئله بود که آقای متین السلطنه فرمودند لازم است اظهار شود و بنده هم پیشنهاد میکنم که استدها کنند آن ۲۰ نفر را بمجلس معرفی کنند و مجلس پنج نفر از بین آنها انتخاب نماید

ذکاء الملک - کاغذ من الدوله است قرائت می شود.

[و حید الملک و دیگران اظهار کردند که لازم است برود بکمیسیون عرایض]

رئیس - امروز بنا بود یاره استیضاحات شود از آقایان وزراء چون تشریف نیاورده اند راپورت کمیسیون موقتی راجع ببلدییه چون خیلی وقت است در اینجا مانده است قرائت میشود

راپورت کمیسیون موقتی قرائت شده . . . در بین قرائت راپورت وزیر جنگ، رئیس الوزراء وزیر امور خارجه وزیر علوم و معارف وارد شدند

رئیس - چون اینجا قید شده است از بابت روشنائی وغیره . . . از وزارت مالیه سؤال شده است این جواب را فرستاده اند لازم است قرائت شود قرائت شد بمضمون ذیل

وحید الملک - بموجب نظامنامه های جدید باید راپورتها چاپ شده توزیع شود بخصوص آنچه راجع ببلدییه است

رئیس - صحیح است

محمد هاشم میرزا - اینصورت که قرائت شد اگر فقط راجع بتهران است که کافی است و اگر راجع بتمام ولایات است این مقدار کم است.

صدیق حضرت - چون از صورت وزیر مالیه یک قلم افتاده است لازم میدانم عرض کنم رفع شبهه کنم که مالیات کوره یزخانه را بلدییه ضبط کرده است و از قلم در آن صورت افتاده است.

رئیس - وزارت فوائد عامه هم نوشته است و راجع ببلدییه نمیداند و اینها چیز هائی است که از سابق راجع ببلدییه بوده است و اگر حالا نباید راجع ببلدییه باشد آن يك مطلب دیگری است.

وزیر معارف و علوم - این چند فقره لایحه است راجع بوزارت معارف تقدیم میکنم و آنچه راجع بکوره یزخانه است بلدییه حق تصاحب ندارد و بنده پروتست کردم.

ذکاء الملک صورت لوابح وزارت معارف و علوم را قرائت کرد.

رئیس - پیشنهاد وزارت معارف را اگر مجلس تصویب میکند رجوع کنیم اول بکمیسیون معارف بعد از آن طبع شده توزیع شود (گفتند صحیح است)

مؤتمن الملک - بعد از آنکه از کمیسیون معارف گذشت در خصوص معارف و مخارج باید باید بکمیسیون بودجه هم برود.

حاج محمد اسمعیل کاشف کمیسیون عرایض و مرخصی در سیم مجرم تشکیل شد و انتخابات خودشان را تمام کردند و چون عرایض زیاد بود در هر مقدار راپورت کار را طبع و تقدیم مینمایند.

معاوض الملک - راپورت کمیسیون عرایض و مرخصی را قرائت نمود بمضمون ذیل .

ذکاء الملک - راپورت کمیسیون رسیدگی بمواد نظامنامه انتخابات راجع بماده ۱۹-۶۲ را قرائت کرد .

رئیس - چنانچه مجلس تصویب میکند طبع و توزیع شود گفتند صحیح است باید طبع و توزیع شود

محمد هاشم میرزا - عرض میکنم در کمیسیون معلوم میشود همان اختلافات باقی است چنانچه لازم میدانند لایحه قانونی پیشنهاد شده طبع و توزیع شود

رئیس - آقای معاوض الملک سئوالاتی از وزیر امور خارجه در خصوص معاینه جنائزیکه بعبتات عالیات حمل میشود داشتند حال سئوال نمایند

معاوض الملک - سئوال بنده این بود چون جنائزیکه حمل بعبتات میشود الان در دو نقطه معاینه میشود یکی در کرمانشاه و یکی در خانقین در همه جا مأمورین عثمانی تفتیش میکنند تا سنه ۱۳۱۷ مأمورین عثمانی یک رسم در خانقین میگرفتند و از سنه ۱۳۱۷ باینطرف یک رسم هم در کرمانشاه میگیرند و حق المعاینه در کرمانشاه و در خانقین هر کدام پنجاه غروش میگیرند خواستم بدانم بچه عنوان میگیرند آنهم در دو محل لازم است اگر وزارت امور خارجه اقداماتی در این امر کرده اند اطلاع بدهند.

وزیر امور خارجه - در این خصوص اینجا بمجلس حفظ الصحه مذاکره کرده و بسفارت کبری مقیم اسلامبول هم نوشته شده جوابی که رسیده عرض میکنم.

معاوض الملک - از قراری که بنده شنیده ام مجلس حفظ الصحه اینجا هم میخواهد بیست و پنج هزار رسم برقرار کند صحت دارد یا خیر؟

وزیر امور خارجه - تا بحال نشنیده ام.

معزز الملک - در شماره بیستم حبل المتین شرحی راجع بمفتاح السلطنه نوشته است که مفتاح السلطنه اولاً از مأموریت خودش بدون اجازه وزارت امور خارجه مراجعه کرده ثانیاً در مدت توقف در هندوستان بحکومت هندوستان معرفی نشده است ثالثاً درشش ماه مدت توقف حقوق دو ساله آنجا را که سیزده هزار تومان است دریافت نموده میخواهم بدانم وزیر امور خارجه بچه قسم رفع این اعتراضات را از مأمور خود مینماید.

علاء السلطنه و وزیر امور خارجه - تحقیق میکنم بعد عرض میکنم.

معزز الملک - بنده این جواب وزیر امور خارجه را نمیتوانم بپذیرم برای اینکه اگر وزیر امور خارجه ندانند که مأمورش با اجازه آمده یا بی اجازه کی میداند اگر وزیر امور خارجه نداند که حقوق گرفته یا ننگرفته یا معرفی شده یا نشده کی میداند **وزیر امور خارجه** - معرفی شده است لیکن در خصوص دو سؤال دیگر هم از دفتر تحقیق میبینم و عرض میکنم .

معزز الملک - پس يك سؤال من را جواب گفتند که معرفی شده میماند دو سؤال دیگر که حقوق دو ساله را در صورتیکه شش ماه توقف کرده گرفته زاینکه بی اجازه آمده است این دو سؤال را باید جواب بگویند .

وزیر امور خارجه - چون ناخوش بوده آمده است .

معزز الملک - باز هم نمیتواند بدون اجازه بیاید غرض اینکه بدون اجازه وزارت امور خارجه آمده است یا با اجازه .

وزیر امور خارجه - وقتیکه او آمده بود من در وزارت امور خارجه نبودم باینجهت لازم است تحقیق کنم .

معزز الملک - کی جواب بمن خواهید داد **وزیر امور خارجه** - همین دوسه روزه خودش هم حاضر است .

معزز الملک - راجع باونست راجع بو وزیر است وزیر باید جواب بگوید .

رئیس - قانون بودجه مجاسبات است قرائت می شود .

(مؤتمن الملك و وحید الملک و چند نفر دیگر اظهار کرد در قرائت این جزء در دستور امروز نبوده است)

(ذکاء الملك شروع بقرائت کرد)
وحید الملک - قبل از خواندن میخوانم بدانم چه اسمی باین قرائت میگزاریم .

رئیس - قرائت اول است .
وحید الملک - در نظامنامه جدید قرائت اول نداریم شورا اول است .

رئیس - حالا قرائت میشود و مباحثه ندارد بعد برود کمیسیون .

وحید الملک - میبایستی قبل از اینکه چاپ شود بکمیسیون برود .

ادیب التجاره - این قرائت باز بنا است باقراری که خودتان مقرر فرمودید .

رئیس - همین طور است لکن قرار بود امروز وزراء بیایند و بقیه توضیحات را بدهند چون هنوز نیامده اند این را صلاح دانستیم يك مرتبه قرائت شود .
وزیر زاده - تکلیف مجلس با رئیس مجلس است **تقی زاده** - اینرا نه شورا اول میتوان گفت نه شور دوم آنوقتیکه چاپ نشده است باید بکمرتبه قرائت شود اینرا همه خوانده اند و دیده اند یعنی آن شور بطریق کلی که آن قابل است یا قابل نیست ماده بماده خوانده اند و دیده اند من این قرائت را بی فایده میدانم .

اسدالله میرزا - بمقیده بنده این لایحه خیلی مفیدی است و گمان میکنم خواندن این مخالفتی با نظامنامه ندارد و باید بکمرتبه در اینجا روی گرفته کلا خوانده شود و و کلا اطلاعات حاصل نمایند آن وقت رجوع بکمیسیون نمایند یا اینکه شاید پس از این قرائت اقدام دیگری بنظرشان رسیده غرض اینکه این قرائت را بنده مخالف با نظامنامه نمی دانم و بیفایده هم نیست که بکمرتبه قرائت شود و در مرتبه ثانی کماز کمیسیون بمجلس میآید آنرا شور اول میگویند و در واقع در این قرائت رای و کلا باید معلوم شود که لازم است بکمیسیون رجوع شود یا خیر بملاوه رای هیئت وزراء در این است که فرستاده اند باید قرائت شود .

(در این موقع شروع بقرائت شد و تا آخر قرائت نمودند)
اسدالله میرزا - بمقیده بنده این لایحه خیلی مفیدی است ولی دوسه مقدمه بر حسب نظامنامه داخلی باید همراه این لایحه بفرستند که مردم وضع این قانون را ثابت نمایند نمیدانم فرستاده اند یا نفرستاده اند دیگر آنکه باید وزیر مالیه بهیئت وزراء این لایحه را ارائه نماید که آنها هم رای خودشان را در این لایحه اظهار نمایند که لایحه که میاید چیزی باشد که هیئت وزراء در او متفق باشند بنده این لایحه را نافع میدانم مجلس هم گمان میکنم صلاح میدانم و نافع میشمارد .

وحید الملک - بنده تکرار میکنم عرض اول خودم را عرض میکنم چه اسمی باین قرائت میکنیم اگر فقط اطلاع و تصدیق باین است که قابل رجوع بکمیسیون هست یا خیر این باید قبل از چاپ باشد و اگر شور اول است که مذاکره شود .
رئیس - حالام همین رای را از مجلس می خواهم که تصویب کنند بکمیسیون رجوع شود یا خیر اگر تصویب میکنند لازم میدانم بکمیسیون قوانین مالیه رجوع شود .

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - این قسم قرائت را باید بکلی ترک کرد این هیچ فایده ندارد اگر لازم است حالا که چاپ شده مباحثه شود برای اینکه این قرائت نتیجه اش فقط معطلی و تزییع وقت است .

اسدالله میرزا - گویا او نظر آقایان معروضه است که در نظامنامه هست که طرحی با لایحه که بمجلس پیشنهاد میشود بکدمه فقط قرائت میشود برای اینکه آنرا قابل ارجاع بکمیسیون میدانند یا خیر دیگر آنکه بکمرتبه قرائت طرحی پیشنهاد مجلس کرد حق دارد بگوید این رای بکمرتبه در مجلس قرائت کنند و لودو ماه قبل هم آنرا بو کلا داده باشند و بو کلا دیده باشند حالام وزیری که پیشنهاد کرده خواسته است که بکمرتبه در مجلس قرائت شود و همین قسم است که لایحه که مثلا يك وکیل پیشنهاد میکند بکمرتبه برای اینکه رسمیت پیدا کند در مجلس قرائت میشود برای جلب توجه و کلا بآن بو ساعت قبل از اینکه شروع در شور و مباحثه آن شود باید بو کلا داده شده باشد .

تقی زاده - بنده استدعا میکنم حالا که قرائت شد بخوانند او دیگر ایراد نکنند برای اینکه نباید خوانده شود و حالا خوانده شد گذشت ولی امیدواریم من بعد این قسم قرائت نکنند و ایراد بمذاخر خواندن لازم نیست بشود تا شاهد آمده هم زور کی این دلایل را مجبور نباشند اقامه نمایند و هر طور

هست قانونی نمایند و همین قسم که گفتند اول آن مقدمات و دلایل را همراه ندارد که لازم آنرا ثابت نماید بملاوه امضای وزیر را هم ندارد اینرا بکمیسیون غیر از وزیر پیشنهاد کرده است خوبست نظامنامه داخلی زودتر طبع و توزیع شود بو وزراء هم داده شود که تکلیف خودشان را بدانند که يك چیزی که پیشنهاد میکنند خودشان که حاضر نیستند معاوانشان حاضر باشند .

رئیس - این را وزیر مالیه باید لایحه خودش پیشنهاد کرده است و بعد از آنکه خودش پیشنهاد کرد دیگر این اعتراض وارد نیست حالا تصویب میکنید این رجوع بکمیسیون قوانین مسالیه بشود یا خیر ؟

(اغلب تصویب کردند و گفتند لازم است به کمیسیون برود)
رئیس - آقای حاجی میرزا رضا خان در خصوص رفتن معتمد الدوله بفرنگستان سئوالی داشت اظهار نمایند .

حاجی میرزا رضا خان - در آن جلسه هم عرض کردم سئوالم این بود از وزراء عظام که مسئولیت صادرین و واردین بعهده کدام يك از حضرات عالی است بعهده وزارت داخله و یا بعهده وزارت امور خارجه است در سابق قاعده این بود که در صورت صادرین واردین را همیشه مواظبت میکردند چنانکه ممکن است ورود بکنفرانطراحی برای دولت فوایدی داشته باشد یا خروجش مضاری داشته باشد بجهت عمده تاسیس اداره تذکره همین اطلاع از صادرین و واردین است و در این ایام هیچ دقت نمیشود چنانچه معتمد الدوله از همدان رفته است و کسی مطلع نشده است که کی رفته است و چون از حیثی من راجع بو وزارت خارجه میدانم چون دادن تذکره و شناختن اشخاص با اداره تذکره است و از حیثی باوزرات داخله اینستکه حالا که وزیر امور خارجه حاضر نیست از معاون وزارت داخله سؤال میکنم نمیدانم چه جواب خواهند داد و باید معین شود که مسئول کیست اگر واقعا وزارت خارجه مسئول است باید از صادرین واردین صحیحاً اطلاع داشته باشند .

رئیس - چون وزیر امور خارجه حضور ندارند آقای قوام السلطنه جواب میگویند .
قوام السلطنه - روز ۲۵ ذیقعد بود که جناب حاجی میرزا رضا خان سؤال فرمودند گرچه بنده حضور داشتم لکن چون معرفی نشده بودم جواب عرض نکردم بجهت موقع جواب گذشته بود معتمد الدوله مطابق اطلاعاتی که بو وزارت داخله رسیده است شب ۲۰ ذیقعد از همدان حرکت کرده است دوم ذیحجه تلگرافی بحکومت گیلان و قزوین شد که او را در هر نقطه یافتند ارجاع بطهران نمایند صورت تلگراف حاضر است عرض میکنم (تلگرافیکه بحکومت گیلان مغایره کرده بودند قرائت کردم شمر بر اینکه معتمد الدوله عازم فرنگستان است او را بتهران بفرستند) از حکومت قزوین جواب رسیده که معتمد الدوله که دو روز است وارد شده و منتظر است متعلقانش وارد شوند و بیه از ورود متعلقانش بتهران میآید باز چون چند روز گذشت و خبری از حرکت او نرسید و معروف شده رفته است مجدداً وزارت داخله تلگراف کرد بحکومت قزوین جواب داد که عیالات او وارد شده لکن چون

مرض هستند دوسه روزی توقف میکنند بعد حرکت خواهند کرد بمدار چندروز شنیده شد که معتمد الدوله حرکت کرده است وزارت داخله بحکومت گیلان و قزوین تلگراف کرد تا زوین جواب برسد که معتمد الدوله نزدیک تهران است بحکومت گیلان جواب داد که تحقیق میکنم اطلاع میدهم بعد بحکومت گیلان خبر داد که معلوم میشود از اینراه حرکت نکرده است و همه قسم اقدامات شده چنانچه از این خط حرکت کند او را مراجعت خواهم داد باین جهت از هشتم تا بیست و پنج مسکوت عنه ماند بعد بحکومت گیلان تلگراف شد جواب دادند که از قرار معلوم بفرنگستان رفته است بحکومت قزوین تلگراف شد که از گیلان اینطور جواب داده اند بحکومت قزوین جواب داد که معتمد الدوله حرکت کرده است لکن بسمت تهران یا فرنگستان معلوم نیست ظاهر آ بسمت تهران حرکت کرده است تا روز بیست و پنج که جناب حاجی میرزا رضا خان از وزیر امور خارجه سؤال کردند وزارت داخله پس از آن باز تلگراف مؤ کد بحکومت گیلان کرد بحکومت گیلان این جواب را داده است که با اداره باقراوف و بهمانخانه ها وغیره سفارش شده است و تا بحال هم مواظبت کرده اند (و صورت تلگراف را قرائت کرد) شمر بر اینکه سپرده ایم هر جا او را دیدند توقیف نمایند بعد بصدق الدوله حاکم قزوین تلگراف شد که با اطلاعات سابق چرا گذاشتید معتمد الدوله حرکت کند جواب میدهم معتمد الدوله یکماه است بطهران وارد شده و در تهران مخفی است و رئیس و نایب مهمانخانه مدعی هستند که در تهران مخفی هست اگر مطلب را اشتباه فهمیدم برای مجازات حاضرین این اقدامات وزارت داخله است و فرض از این اظهار رو دقتی بیکه وزارت داخله کرده است این نیست که وزارت داخله مورد تحسین واقع شود غرض این است که چون از ترتیب تذکره حکام و مأمورین اداره نظمی و دبلیس بکلی بی اطلاع هستند از این اتفاقات می افتد بنده در اینجا لازم میدانم يك اقدام اساسی شود که حکام مأمورین حکام هم اطلاعی از ترتیب تذکره داشته باشند البته آنوقت بخوبی میتوان جلوگیری از این قبیل اتفاقات کرد [گفتند صحیح است]

حاجی میرزا رضا خان - این جواب مکنی نیست و میخواهم بدانم اوجه مقدار از مالیات همدان برداشته و برده است و جبران این کار را چه قسم خواهیم کرد .

قوام السلطنه - از همدان صورت خواسته شده هنوز صورت نیامده است و باوزرات امور خارجه مذاکره شده از آنجا سفارت خودمان در ونه و پاریس تلگراف شده که او را عودت بطهران بدهند چنانچه مراجعت نکنند حقوق آتیه او توقیف خواهد شد .

رئیس - آقا میرزا ابراهیم خان تتمه توضیحات راجعه باحوال جنوب مانده بود
آقا میرزا ابراهیم خان - بلی عرض بنده دو جزء داشت يك جزء راجع بنظم طرق و شوارع بود که بیان فرمودند اقداماتی شده و تا یکدرجه اطمینان حاصل است و یکجزء عراض بنده راجع بسوه اعمال حکومت آنجا بود و از اظهارات و بیانات سایر آقایان و کلا معلوم شد که رضایت از

اعمال او ندارند و اعتراضات کثیره متوجه آن حکومت شده و قرار شد روز سه شنبه آقایان و کلا راجعه مذاکره کنند و جواب آن اعتراضات راجعه بمخالفت باحدود اسلامی و قوانین مشروطیت را بدهند

قوام السلطنه - سهام الدوله از حکومت فارس استعفا کرده و باید يك حاکم مستقل قادری بجای او فرستاده شود

وزیر زاده - بنده از اقدام وزارت داخله در عزل او شکر میکنم

وکیل التجاره - بنده بعزل او متقاعد نمیشوم و گمان میکنم همه قبول کنند و یاد آوری میکنم که حاکمیکه همه قسم خلاف قانون رفتار کرده است باید بیآورند استعفا نمایند و مجازات بدهند تا يك حاکم دیگر نتواند آنطور رفتار نماید بعد از این باید هر کس خلاف قانون عمل کند از مأمورین هر وزارت خانه که باشد باید مجازات داد تا دیگران این قسم رفتار نکنند و بند بگیرند و هر کس درست حرکت کرد وصحت عمل نمود او را علو درجه داد تا اسباب ترویج صحت و درستی بشود و الا يك عزل فقط چندان اهمیتی ندارد

رئیس - همین جواب معاون وزارت داخله هجالة مجلس را قانع میکند یا خیر ؟
(اغلب گفتند خیر)
وحید الملک - این جواب مجلس را قانع نمیکند و بنده فقط استعفاى او را کافی نمیدانم در جلسه قبل بعضی تقصیرات برای او ثابت کردند که باید بمدار ورود او را مدعی العموم جلب بعدلیه نماید و پس از محاکمه در صورتیکه آن تقصیرات بگردن او ثابت شد باید او را مجازات سخت بدهند و بازم عرض میکنم شخصیکه بعد معین میشود برای فارس باید يك شخص بیطرف باشد که با یکطرف خصوصیت و دبلیسکی نداشته باشد تا برضد طرف دیگر اقدام نموده تولید زحمت کند یا بعکس حاکم باید همیشه مخصوصاً حاکم فارس بکلی بیطرف باشد .

قوام السلطنه - بنده نمیگویم که این تقصیرات و خلافها را سهام الدوله نکرده است و سهام الدوله هم فرار نکرده است میآید و مخصوصاً بمدار این قضیه معتمد الدوله بنده اطمینان کامل میدهم که دیگر بیخیزن اتفاق نیفتد و بنده اول کسی هستم که او را بعد از ورود با دوسیه کار و اعمالش بمدرسه میفرستیم تا با مدعی العموم محاکمه نماید در محکمه جز او بعد از ثبوت و صدور حکم البته مجازات شود .

سلیمان میرزا - عرض میکنم تقصیرات بسیار بزرگ کدر مجلس شمرند و اگر کسی جزئی حسی معاون قانونی فرستاده اند و نظمی و دبلیه و شبه عدلیه تشکیل شده است اگر در فارس نظمی و دبلیه و عدلیه داشت قطعاً این اتفاقات نمیآفتاد و حالا گذشته گذشته است و از برای آتیه باید اقدامی فرمایند که رئیس عدلیه آنجا برود نظمی و دبلیه تشکیل شود امیدواریم دیگر این اتفاقات نیفتد و دچار زحمت نشویم .

رئیس - مجلس در این خصوص بهمین قدر اکتفا می کند یا خیر ؟ (اغلب گفتند کافی است)
ذکاء الملک - رای ساکتی است که شاهزاده اسدالله میرزا پیشنهاد کرده است قرائت نمود

وزارت داخله تغییر او را لازم میدانند کدام يك است در مورد يك چنین حاکم جاپریکه دست زن و بچه شش ساله را میبرد آیا استعفا کرده است و یا او را عزل فرمودند .

قوام السلطنه - عرض کردم سهام الدوله استعفا کرده وزارت داخله هم استعفاى او را پذیرفته و در خصوص دست زن و بچه بریدن بنده شدیداً تکذیب میکنم و این معقول نیست کسی دست بچه شش ساله را ببرد و بنده مخصوصاً بمدار ورود او با دوسیه اعمالش میفرستم بمدرسه تا مدعی العموم در محکمه جز او بازم محاکمه کند بطور ممکن است دست بچه شش ساله را برید و بیایای آدم را نعل کرد .

میرزا اسمعیل قوبری - بنده عرض میکنم بيك حرفی که شنیدیم نباید حکم قتل کسیرا بدیم آنروزیکی از معترضین بنده بودم و مسوعات خودم را اظهار کردم و الا رفته بودم در آنجا و ندیده بودم فقط مسوعات در اینصورت نباید گفت مجازات شود حکم نباید کرد باید گفت لازم است تحقیق شود و حالا که معاون وزارت داخله تکذیب میکند پس از استعفاست نه انفعال .

میرزا ابراهیم خان - بنده آنچه عرض کردم معلومات خودم بوده نه اطلاعات و از قرار معلوم سهام الدوله بعضی خرج تراشیها برای دولت کرده است مثل سایر حکام سابق مثلاً از برای يك مختصر استعدادی که تهیه کرده بوده است در خود شیراز و قشون چریکی که جمع آوری کرده مقدار زیادی از اصال مالیه برداشته است این موقع راننده مقتدم میدانم که یاد آوری نمایم که وزارت داخله قبل از وقت باید از يك محل موقفی صورت صحیح بخواهد تا معلوم شود آنچه او دریافت کرده صحیح بود است یا خیر .

قوام السلطنه - برای استعداد و مخارج قشون چریکی که حکم شده بود گرفته شود از طرف وزارت داخله مقرر شده بود که مخارج نباید با تصویب انجمن ایالتی باشد و انجمن ایالتی هم همه قسم مراعات صرفه جوئی را خواهد نمود و پس از تصویب انجمن بو وزارت مالیه اظهار شود وزارت مالیه حواله کند به پیشکار مالیه فارس و پیشکار مالیه فارس بدهد در اینصورت گمان نمیکند سهام الدوله حسابی بدهد که بتوان گفت او اجافی کرده است .

فاتح الملک - بنده گمان میکنم سوه رفتار سهام الدوله در فارس و این اتفاقات ناگوار تمام برای این بوده است که بطرز حکومت جدید رفتار نکرده است اگر چنانچه وزارت داخله همان قسم اقدامی که از برای سایر بلاد مهمه کرده اند از برای فارس هم میشد این اتفاقات نمیآفتاد از برای بعضی جاها معاون قانونی فرستاده اند و نظمی و دبلیه و شبه عدلیه تشکیل شده است اگر در فارس نظمی و دبلیه و عدلیه داشت قطعاً این اتفاقات نمیآفتاد و حالا گذشته گذشته است و از برای آتیه باید اقدامی فرمایند که رئیس عدلیه آنجا برود نظمی و دبلیه تشکیل شود امیدواریم دیگر این اتفاقات نیفتد و دچار زحمت نشویم .

رئیس - مجلس در این خصوص بهمین قدر اکتفا می کند یا خیر ؟ (اغلب گفتند کافی است)
ذکاء الملک - رای ساکتی است که شاهزاده اسدالله میرزا پیشنهاد کرده است قرائت نمود

بعضی ذیل مجلس پس از استماع توضیحات معاون وزارت داخله مجلس مباحثه مطب مطرح شده را ختم می نماید.

رئیس - هر کس این پیشنهادش را تصویب می کند قیام نماید (اغلب قیام نودند.)

رئیس - آقای حسینی خان در باب اجتماعات فاسد آنروز مذاکرات فرمودند چون آنروز قرار بود تته اش امروز مذاکره شود اگر اظهاراتی دارند بنمایند.

حسینی خان - مذاکراتی که آنروز شد کافی بود ولی نتوانستیم رأی بگیریم. این جهت ماندن امروز و از خارج هم بنده شنیده ام وزارت داخله خیلی اقدامات کرده است و بنده بقدر سهم خود قانع هستم **میرزا اسمعیل نویری** - از جمله اقدامات وزارت داخله این بوده است که همان روز که بنده اینجا تعرض می کردم یک شیخ ابوالقاسم نامی که کاغذ پرانی میکرد و گرفته بودندش همان روز مرخصش کرده اند دو باره فرستاده اند و او را گرفته اند علت استعجالش چه بوده.

قوام السلطنه - بلی در جلسه ششم مجرم بنده در اینجا تکذیب کردم چون یقین داشتم بدون اطلاع وزارت داخله اقدامی نخواهند کرد لکن پس از ختم مجلس همین جا با تلفن از نظمیه سؤال کردم معلوم شد چون مرض سوادا داشته و بواسطه مرض سایر مجوسین شکایت کرده بودند و اداره نظمییه هم از برای هر یک مجوس یک اطاق مخصوص ندارد و نظمییه هم آمده اورادیده است و تصدیق کرده بود مرض او را که اسباب زحمت سایرین است و باین جهت از اوضاعی گرفته او را مرخص کرده بودند لکن بنده دو مرتبه گفتم او را بگیرند و فرستاده او را آوردند و دوسیه او را هم گفتم بچگونه جزا ببرند آنجا هر قسم در مجازاتش حکم کردند مجرا شود.

منتصر السلطان - بعضی مجامع سری در شهر تشکیل میشود و حالا عده اش خیلی زیاد شده است و با سم کمیته سری موسوم است و تا یک درجه کارشان خوب شده است که مجامع را تشکیل میدهند و این مثل یک آتشی است که در زیر چیزی مخفی بعد از مدتی یک مرتبه شعله ور می شود باید در جلو گیری آن اقدامی کرد و چند فقره اش در شهر نو است و آنها اقدامات مجدانه میکنند

قوام السلطنه - تا یکبارگیه که از اداره نظمییه شده است راجع بهمان مجامع سری است گمان نمی کنم از پلیس مأمون بمانند بادستوریکه با اداره پلیس داده شده است و در آن جلسه قرار شد در حضور وزراء عظام مذاکره شود گمان میکنم وزراء عظام بتعهداتیکه وزارت داخله کرده است مطمئن باشند و تعهد وزارت داخله را کافی بدانند.

تقی زاده - بعضی ها قناعت پیدا کرده اند میدانم چه شده است که قناعت پیدا کرده اند و این جزیر استیضاحات عادی نیست که اهمیت نداشته باشد

بنده آن روز عرض کردم این کار های مهم است بلکه اهم امور است و لازم دانستم در این خصوص هیئت وزراء تشریف بیاورند و حضوراً با آنها مذاکره بشود و هیئت وزراء تعهد نمایند گفته میشود مجامع سری هست شاید بنده آنها را ندانم لکن صدها مجامع علنی هست که برخلاف وضد مشروطیت حرفها میزنند اقدامات میکنند در مجالس روضه خوانی و غیره می نشینند و حرفها میدارند باید جلوی این افساد را گرفت شب و روز مشغول کارند و در بازارها در بین کسبه و تجار افتاده اند مردم را اغوا میکنند و کاغذها بهر میرسانند و از راه قانونی داخل میشوند مثلاً میگویند چرا در عدلیه محکمه تمیز نیست با فلان طور است اینرا که میگوید یک آدم که هیچ مربوط بسا نیست یکچلوپیز میگوید و روز بروز افسادات اینها زیادتر میشود و در مقابل هیچ اقدامی از طرف وزراء نمیشود اینها بتجریک اشخاصی است که سالها مفت خورده اند و هر وقت بیکار شده اند آنوقت بنای شیطنت را گذاشته اند و اولیای امور مجبور بودند برای رفع فساد و شیطنت آنها بآنها کار بهندند بنده عقیده ندارم که حالا هم مثل دوره استبداد بهر کس شیطان و مقصد است باید کار داد باید هر کس معقول است و درستی کرد باو کار داد داد و این اشخاص هر کس هستند باید گرفت مجازات کرد بهیچوجه ملاحظه نباید کرد و یک مملکت را دچار زحمت اینها نباید نمود اینها اشخاصی هستند که ده سال دیگر زندگی میکنند مثلاً و ممکن نیست همیشه مملکت دچار زحمت اینها بشود یک جواب و یک اطمینان کامل لازم است بن بدهند تا من بتوانم روی صندلی بنشینم و هر کس ده سال متصدی امر و شغلی بوده دوام که در خانه اش می نشیند بنای افساد را میکندارد آنوقت درد سنا پیدا میکند که چرا سنا تشکیل نمیشود تشکیل سنارا میخواهد تا حکومت کرمانشاهان باو بدهند اگر فردا وزیر امور خارجه یک نفر از اعضاء خودش را خارج نماید فردا یک انجمن تشکیل میشود تمام آن حکومتها مدعی دارد و راه رسیدن بحکومت را فساد دانسته اند جلوی تمام این اشخاص را باید گرفت و برخلاف سابق باید مفسد را تنبیه و مجازات نمود و اشخاص سالم را کار داد و گمان میکنم عدم اقدام وزراء برای تزلزلی است که از طرف مجلس دارند بنده عرض میکنم مسئولیت وزراء در مقابل این مجلس بیشتر از مسئولیت وزراء در مقابل مجلس سابق است و همچنین مسئولیت این مجلس بیشتر از آن مجلس است تمام اعتمادش به هیئت وزراء است و کمال قوت و قدرت بآنها میدهد و بدانند که تمام ملت قدرت خودشان را بآنها میدهد و در نهایت قوت و قدرت باید در مقام جلوگیری از این مفسدین برآیند و در مقابل بمجلس اطمینان کامل بدهند و مجلس اعتماد تام خود را بوزراء اظهار میکند و اگر تسامح شود و همان قسم که سابق رفتار میکردند مفسد کار داده شود از برای سکوت او اولاً اینکه از آنها خلاصی نخواهیم یافت برای اینکه او که در شد دیگری جای او را میگیرد و بعلاوه ترویج افساد میکنیم بنده از طرف تمام مجلس اعتماد خودمان را نسبت بوزراء اظهار میکنم و با یک قوت که فوق او دیگر نباشد که عبارت از اعتماد مجلس و عموم است بوزراء جلوگیری از این مفسدین را میخواهیم.

رئیس الوزراء وزیر جنگ - بنده تصدیق میکنم و تأیید میکنم فرمایشات آقای تقی زاده را و اگر تا بحال وزراء تسامح کرده اند برای ایراد اولیای مجلس بوده است و با این فرمایشات من بعد تعهد میکنم و امیدوارم انشاء الله از عهده هم برآیم.

تقی زاده - بنده لازم میدانم از مجلس رأی مثبت گرفته شود تا بداند بتعهداتیکه جناب رئیس الوزراء فرمودند که اعتماد و کلاکه عبارت از قوای تمام ملت است عقب آنها است.

رئیس - اینطور رأی میگیریم که مجلس شورای ملی در مطالب مطرح شده رأی وزراء را تصویب مینماید و مذاکرات مطب مطرح شده را ختم مینماید هر کس تصویب میکند قیام نماید.

رئیس - آقای تقی زاده در خصوص منازعه قزاق با پلیس و زاندارم استیضاحات میخواستند. **تقی زاده** - در خصوص نزاع قزاق و پلیس چون بعضی انتشارات بین عوام پیدا شده است که اولیای امور میخواهند قزاق را مثل سایر نظامی ها از قبیل سرباز و غیره مجازات بدهند در جلسه گذشته از معاون وزارت جنگ بعضی استیضاحات بعمل آمد که چه اقدامی شده است جواب گفتند قسری اقدام شده و بعد اقدام خواهد شد بنده خواستم از برای رفع شبهه عوام مجازاتی که داده میشود و آن اشرار تنبیه میشوند در میدان توپخانه یا میدان مشق علنی باشد گرچه بنده میدانم که هیچ فرق بین آنها و سرباز نیست ولی لازم دانستم که مجازات آنها هم علنی باشد تا رفع این شبهه هم برای عوام بشود میدانم حالا چه اقدام شده است و قرار بود رجوع بمحاکمات عسکریه بشود هر حکمی که محاکمات عسکریه کرد در یک محل عمومی اجرا نمایند.

معاون وزارت جنگ - چون در حضور وزیر داخله قرار رسمی داده شد که از برای تحقیق يك نفر از صاحب منصبان نظمییه در محاکمات عسکریه حاضر شود و نشان بدهند تا معلوم شود اشخاصی که از قزاق مرتکب شده اند و خلاف کرده اند کی ها هستند چند مرتبه کتیباً و با تلفن از اداره نظمییه خواستیم حاضر نشده طفره زدند و سه چهار نفر از قزاقها که در نظر صاحب منصب آنها طرف سوء ظن این ارتکاب بود آنها را حبس کرده است.

وکیل التجار - مطلب دوتا بود یکی این که علناً قزاق را نمی خواهند مجازات نمایند یکی آنکه در صورتی که قزاق مقصر باشد باید در همان اداره بهلوی اشخاصی که هم عقیده هستند با او حبس باشند و این غلط است یک مجلس عمومی نظامی هست که چه سرباز چه قزاق وقتی خلاف کرد در آنجا حبس می شود و در اینجا من لازم می دانم یک صحبت اساسی بشود اصلاً این چه اسمی است برای اینها گذارده اند که اسباب تفرقه بین نظامی و بعضی حرفها شده است همه کس می دانند قزاق اسم يك نقطه از بلاد روسیه است يك وقتی يك دسته قشون از آنجا گرفته اند و آنها در موقعی خوب خدمت کرده اند حالا ما باید اسم نظامی های خودمان را قزاق بگذاریم بختیاری ها که در اینجا خوب خدمت کردند نمی دانم در پطرزبورخ و لندن و پاریس اسم نظامی های خودشان را بختیاری خواهند گذاشت و این فرق داشتن اسباب این شده است که بطوریکه لازم است

خدمت نمیکند گرچه بین آنها هم اشخاص خادم هست لکن باید این فرق را از بین برداشت

وزیر جنگ رئیس الوزراء - خیر آنها همه قسم اطاعت دارند و الان قریب هزار نفر قزاق در سرحدات ولایات مشغول خدمت هستند در کمال خوبی خدمت خودشان را هم میکنند و در این خصوص هم هنوز محاکمه تمام نشده

منتصر السلطان - ما از آن قزاقها یکم مشغول خدمت هستند نهایت تشکر را داریم و هیچ فرق بین آنها با مجاهد و بختیاری نمی بینیم لکن در میان هر قومی هم خوب هست هم بد این دسته از قزاق که در تهران هست خیلی بد اخلاق میانشان هست در مجرم بعضی از آنها مشغول قمار بوده اند پلیس می رود آنها را دستگیر نماید او را میزند بعد که پلیس زیاد می شود آنها را میبرد آنها میروند حینت میکنند و پلیسها را میزنند حبس میکنند زخم میزنند در تمام ممالک عالم پلیسها بقدری محترم هستند که بوزراء تحکم میکنند اگر بوزیری بگویند بایست وزیر باید بایستد حق ندارد مطابق قانون بگوید چرا و در مملکت ما این پلیسها بقدری بدبخت شده اند که هر حمالی نوبی سر آنها میزند این پلیس آن قدر باید قدرت داشته باشد که جلوی ولیعهد مملکت را بگیرد نه اینکه قزاق ببرد او را حبس نماید یا اینکه بزند و بعد از آنکه آنها را گرفته برده اند در محلی که وزارت جنگ برای تمام نظامیها معین کرده حبس شوند و باید آنها دو مجازات شوند یکی آنکه چرا قمار کرده دیگر آنکه چرا انفرمانی پلیس کرده و او را زده است

تقی زاده - عقیده بنده اینست که بعد از آنکه وزیر فرمودند محاکمه تمام نشده باید ساکت شد تا محاکمه تمام شود اگر دیدیم مجازات دادند البته رأی مثبت میگیریم و ممنون میشویم اگر دیدیم که مجازات ندادند آنوقت باز توضیح میخواهیم

ناصر الاسلام - بنده تأیید میکنم فرمایشات آقای تقی زاده را و همین طور که منتصر السلطان گفت باید پلیس قدرت داد و اگر قدرت نداشته باشد حفظ نظم را نباید متوقع از آنها باشیم و پس از آنکه وزارت جنگ تعهد کرده است که محاکمه شود و آنها را مجازات نماید کافی است و باید منتظر بشویم که محاکمه نمایند و همینقدر عرض میکنم به پلیس هم باید قدرت داد و هم آنها خیلی محترم هستند

حاجی محمد آسمعیل کاشف - اینکه پلیس حاضر نشده است برای استیضاح بنده این را نمی بینیم باید از وزیر جنگ استعفا کرد هر چه زودتر آنها را حاضر نمایند و پس از محاکمه مجازات بدهند و میدانم این مسئله خیلی اهمیت داشت در جلسه قبل وقت مجلس را منحصر کرد حالا هم بجائی منتهی شده است نمیشود وقت مجاز را تمام صرف اینگونه امور بشود اینکه ملت پول می دهد با اداره عسکریه برای اینکه اساس و امنیت داشته باشد نه اینکه تولید اشکال و زحمت نماید

وکیل الرعایا - بنده از آنها نیستم که زود راضی شوم مادر سال دوست و پنججاه هزار تومان از زنجیرهای این مملکت که بیست و چهار ساعت وقتشان

یک قران قیمت دارد میگیریم و یک عده میدهم که حافظ حقوق ملت و ناموس مملکت باشد ما می بینیم نوبی آنها اشخاص و مردمان خوب هم هستند امامی بنیم بعضی ها داخل میشوند که مصدر این قسم شرارتها هم میشوند و اینجور شرارتها هم قابل عقوبت نیست چیزیکه خبردارم اینست که يك عده قزاق در حالیکه مرتکب مناهی شرعیه بوده اند پلیس آنها را میخواهد بگیرد میزنند بعد آنها زیاد میشوند پلیسها را زخم میزنند و میبرند حبس میکنند و یک عده قزاق بیرون میآید پلیس بی طرف را میگیرد و میبرند میزنند یک چنین اشخاص آیا میشود پول این ملت را داد يك همچو شخصی که میدانم چه جور اشخاصی بآنها پول میدهند و برای چه میدهند آنوقت با آنها اینطور معامله کنند و با لایق است جزو نظام ما باشد باید اینها بعد از تنبیه کامل و مجازات اخراج شود دیگر آنکه دیگر شنیده ام چند عهده توپ شنید رو چاشنیهای توپ را هم در اداره توپخانه برده اند بنده میگویم به پلیسی که در مقام اجرای امر حکومت کل بوده وقتی کسی اینطور معامله کرد آنکس نمیتواند داخل نظام باشد.

وحید الملک - بنده جداً عرض میکنم بتوضیحاتیکه امروز داده شد بهیچوجه قانع نیستم و بقیه توضیحات بماند از برای روز سه شنبه آتی که نتیجه گرفته شود.

فاتح الملک - بنده از این تمجب دارم که نشان دادن چند نفر قزاق که مصدر شرارت شده اند چه اهمیت دارد و باید از وزارت داخله بخواهیم هر چه زودتر اگر کسی باید با اداره محاکمات عسکریه بفرستند بفرستند که این امر ختم شود و بنده کلیه تقاریکه بین دودسته از قشون اتفاق بیفتد هر چه طول بکشد بسیار بد میدانم.

معاون وزارت جنگ - وزارت جنگ عجز ندارد از اینکه چهار نفر قزاق را مجازات بدهد ولی نباید مخالف قانون اساسی هم بشود باید محاکمه بشوند هر کس مقصر شد مجازات داده شود در خصوص اینکه چرا همانجا چند نفر را حبس کرده اند چون وقتی چند نفر طرف سوءظن واقع شدند قبل از آنکه ثابت شود تقصیرشان صاحب منصب خودشان آنها را حبس میکنند و امیدواریم اداره نظمییه اقدام کند در اینکه بفرستد اشخاص را که لازم است تا تحقیقات شده این عمل ختم شود.

رئیس - رأی ساکتی آقای تقی زاده پیشنهاد کرده است اگر صلاح میدانید بآن رأی گرفته شود **تقی زاده** - بعد از بنده آنها که حرف زدند هیچ يك قانع نشده اند حالا بچه رأی میگیریم چیزی واقع نشده است تا بآن قانع شویم یا نشویم بنده گفتم تمویق بیفتد تا نتیجه محاکمات معلوم شود آنوقت اگر موافق دلخواه یعنی از روی قانون عمل شد رأی مثبت میگیریم و الا توضیحات میخواهیم.

آقا میرزا اسمعیل نویری - اینکه آقای تقی زاده و وحید الملک فرمودند صحیح است باید تمویق بیفتد تا نتیجه معلوم شود و اینکه معاون وزارت جنگ میگویند که اداره نظمییه باید توضیحات بدهند و چه را توضیحات بدهند اینکه بیست نفر شلیک کرده اند این توضیحات را بدهند این مثل اینست که اگر يك نفر را کشته بودند آنوقت از برای مجازات قاتل بیانند بگویند بکشته باشو توضیحات بده این را خودشان باید حاضر کنند و مجازات بدهند و اینکه قزاق را در

همانجا حبس کرده اند غلط است باید در همان مکان که سایر نظامیها را توقیف و حبس میکنند آنها را هم همانجا حبس نمایند آنها هیچ فرق با سایرین ندارند.

معاون وزارت جنگ - چون محاکمات عسکریه که خودش مجرم را نمیشناسد باید مجرم تعیین شود معلوم است طرف باید معین کند چه اشخاصی بوده اند که اینکار را کرده اند تا محاکمات بوظیفه خودش عمل نماید.

قوام السلطنه - نظر شریف آقایان هست که در جلسه گذشته بنده بکلی ساکت بودم لکن حالا می بینم کم کم میخواهند اداره نظمییه را مقصر کنند که چرا حاضر نشده است باین جهت عرض میکنم آنروز که اداره نظمییه مشغول مداوای مجروحین بود خبر دادند که پلیسها را بردند به نظمییه و بعد از آنکه فرستاده آنها را آوردند آنکس گرفته بود آنها را آورده بود آنجا شوالیات کرده بود معلوم است وقتی آنها را برده اند سایرین دیده اند چه اشخاص این پلیسها را آورده اند و بعلاوه این امر راجع بمحاکمات عسکریه شده است محاکمات باید بفرستند آنها را حاضر نمایند و یقین دارم اگر بخواهند بفرستند تمام آنها را میباشند

همین نظام - در حضور وزیر داخله قرار بر این شد که یک نفر صاحب منصب از اداره پلیس حاضر شود و قزاقها را هم بیاورد و تحقیقات شود و قراریکه حضور وزیر داخله داده شده يك قرارداد رسمی است نمیشود تخلف نمود و هنوز از طرف اداره نظمییه اقدامی نشده است و وزارت جنگ هم اظهار عجزی نکرده است البته مقصر نباید معلوم شود تا بعد مجازات داده شود و امیدواریم اداره نظمییه يك نفر برای نشان دادن آنها بفرستد تا محاکمات بوظیفه خودش عمل نماید.

قوام السلطنه - بنده جواب دادم لکن از باب اینکه تصور مبارزه نشود عرض میکنم. **اسدالله میرزا** - بنده عقیده ام اینست که آنکه این مطلب را سؤال کرده بود عرض سؤال بوده نه استیضاح (گفتند عرض استیضاح بوده است) **اسدالله میرزا** - اگر هم استیضاح بوده اشتباه شده است برای اینکه وزیر هنوز يك اقدامی نکرده است بر طبق قانون یا برخلاف قانون تا آنکه اعتراضات و توضیحات متوجه او بشود پس سؤال شد از وزیر که يك چنین اتفاقی در شهر افتاده میگوید بلی این اتفاق افتاده میگویند چه اقدامی کرده اند می گویند هنوز اقدامی که کرده ایم نتیجه حاصل نشده پس در این موقع باید صبر کرد تا اقدامات او معلوم شود از چه قرار است اگر اقدامی برخلاف قانون شد آنوقت توضیحات می خواهند و هر مطلبی يك جائی باید ختم شود چنانکه آقای تقی زاده و دیگران هم اظهار کردند باید صبر کرد تا نتیجه بمجلس بیاید.

رئیس - خیلی ها اجازه خواستند لکن همین قسم که گفتند خوبست بگذاریم از برای سه شنبه آتی تا آنوقت شاید نتیجه حاصل شود (اغلب تصویب کردند) - جمعی گفتند نمی شود وقت تعیین کرد (**آقا شیخ محمد** - اجازه بدهند بنده عرض دارم.

رئیس - قبل از شما خیلی ها اجازه خواسته اند آقا شیخ محمد - راجع به همین مسئله است . رئیس - این مسئله گذشت آقای تقی زاده در خصوص انحصار نان توضیحاتی خواسته بودند .

تقی زاده - در جلسه گذشته آقای مؤمن الملك در خصوص انحصار فروش گندم از معاون وزارت داخله سؤال کرد انحصار فروش گندم را تکذیب کردند لکن انحصار فروش نان را بکمیانی داده اند تصدیق کردند خیلی اسباب تعجب بنده شده است که در دولت حالیه که نان قوت عموم مردم است انحصار بدهند و در واقع انحصار فروش گندم همان انحصار فروش نان است برای اینکه تهران مثل سایر ولایات نیست که مردمانش گندم بخرند و در خانه نان مخصوصی داشته باشند پس آن رعیت هم که گندم می آورد مجبور است که بهمان ناوا بفرودد باین ترتیب بالطبع انحصار فروش گندم خواهد شد منتهی يك توصیه هم شده است که بقیعت عادلانه بخرند لکن معلوم است هر چه خریدار زیاد باشد قیمت جنس ترقی می کند و هر چه خریدار کم باشد قیمت تنزل می کند پس در صورتیکه خریدار منحصر بنانوا شود معلوم است چقدر ضرر برای رعایا و برزگر ها خواهد بود چون قیمت تنزل خواهد کرد و این رامن يك ننگ بزرگ و يك لکه برای آزادی خودمان میدانم که بگویند برای ملاحظه از جماعت شهری که در منی صد دینار نان را ارزان بخورند مبالغی ضرر بر عیثی وارد شود که تمام زندگانیش را از چهار خروار گندم باید بدهد لباسش قند و چایش و تمام ملزوماتش را از یول آن گندم باید تحصیل کند این ترتیب در حق آنها ظلم فاحش است و دیگر این کمیانی گذشته است باید در این خصوص توضیحات بدهند و بنده اعتراض دارم .

قوام السلطنه - چند روز قبل توضیحات خواسته شد عرض کردم وزارت داخله مستقیماً از این کار اطلاعی حاصل نکرده است فقط يك قرار دادی از بلدیة بوزارت داخله آمد که در آنجا ذکر انحصار فروش گندم بود لکن وزارت داخله تصویب نکرد مخصوصاً بر رئیس بلدیة گفتم وزارت داخله نمیتواند تصویب کند انحصار فروش گندم را و بعد قرار داد در انحصار فروش گندم نان فرستاده اند و وزارت داخله با بیانات آقای تقی زاده همراه است بلکه وزارت داخله محسنات اینکه هیچ کمیانی نان نباشد را هم پیشنهاد بلدیة نموده لکن چون نرخ ارزاق با بلدیة است نتوانست بکلی رد نماید و عجالتاً هیچ کمیانی در بین نیست و بکلی بهم خورد .

تقی زاده - باز من تکرار میکنم که فرق نیست بین انحصار فروش گندم و کمیانی نان و حالاً که میفرمایند بهم خورده است اعتراض خودم را پس میگیرم و دلیل التجار - استیضاح بهر اسم و رسم باشد با اجازه مجلس خواهد بود .

رئیس - این مطلب تمام شده است . (ذکاء الملك - تلگرافی از سراب قرائت کرد بامضای مینوسویرم سردار بهادر مشعر بر اینکه اردوی دولتی از روز ورود الی الان مظفرو منصور بوده و عنقریب رحیمخان و اتباعش را بکلی

قلع و قمع خواهند نمود صورت قرار دادی را که وزیر پست و تلگراف تقدیم کرده بود قرائت شد مبنی بر اینکه اداره تلگرافخانه مستترانست نیورا از اداره هندو اروپا استفاده نمایند شش ماهه از قرار ماهی پانصد روپیه که معادل یکصد و هشتاد تومان خواهد بود با شرایطی چند ...)

وحید الملك - بنده عرض میکنم این لایحه جزو دستور امروز نبود اگر وزیر پست و تلگراف فوریت آن را تصویب میکند برود کمیسیون پست و تلگراف وغیره .

اسدالله میرزا - خوب است هر چه زودتر نظامنامه داخلی راطبع و توزیع نمایند یکی از آن مواد اینست که هر لایحه را که وزیری تقدیم مجلس کرد می تواند تقاضا کند که آن لایحه در مجلس قرائت شود .

متین السلطنه - این لایحه که از طرف پست و تلگراف رسیده است بهترین بود که بعنوان استخدام يك مستشار از برای آن وزارتخانه باشد که اساساً هم در مجلس تصویب شده است ولی حالا که بمجلس آمده است میتوانم بگویم هم مجلس را هم کمیسیون را در يك محظوری انداخته ایم و حالا که وارد شده است چاره نیست لازم است اول به کمیسیون برود بعد نتیجه آن بمجلس بیاید .

وزیر پست و تلگراف - این راجع به مستخدمین دولتی نیست این يك مقاله نامه است بین وزارت پست و تلگراف راجع با اداره تلگراف خانه اداره هندو اروپا در خصوص استخدام موقتی یک نفر مستخدم .

(در این موقع مقاله نامه قرائت شد .)

رئیس - چون چند فقره استیضاحات مهم دیگر هم بود لکن چون وزیر امور خارجه بجهت مهمی که برای ایشان وارد شد لازم داشتند بروند می ماند بجلسه آتی .

وحید الملك - بنده دو سؤال و يك استیضاح تقدیم هیئت رئیسه کردم و در صورت مجلس ذکر شده است و سؤال هم لازم نیست که قبل از وقت اطلاع داده شود .

رئیس - میبایست قبل از وقت اطلاع بدهند . وزیر زاده - بنده در خصوص کلیه قشون روس سئوالی داشتم .

رئیس - دو فقره سؤال مهم بود که یکی همین سؤال شما است از برای سه شنبه آتی .

مؤتمن الملك - بماند دو هفته دیگر بهتر است نمیشود و هر روز وقت مجلس را صرف توضیحات و سئوالات بنمائیم .

رئیس - توضیحات بقدری زیاد است که اگر بگذاریم اسباب زحمت میشود وقت لازم دارد - جلسه آتی میماند بروز پنجشنبه سه ساعت بغروب مانده موضوع مذاکرات راپورت کمیسیون بودجه (رئیس حرکت کرد مجلس ختم شد .)

جلسه ۴۴

صورت مذاکرات یوم پنجشنبه پانزدهم شهر محرم الحرام ۱۳۲۸ مجلس دو ساعت و نیم قبل از غروب در تحت ریاست جناب مستشارالدوله منعقد گردید

معاذ الملك صورت جلسه قبل را قرائت کردند .

رئیس - ملاحظه در صورت مجلس هست؟ وحید الملك - تتمه و نتیجه استیضاح قرار شد بروزه سه شنبه آتی موکول شود .

معاذ الملك - روز سه شنبه آتی را اول گفتند لکن بعد بعضی آقایان رد کردند و گفتند وقت رانمیشود تعیین کرد

آقا شیخ علی - سابق میگفتند بعد از آنکه نظامنامه داخلی درست از مجلس بگذرد در ترتیب جلسات مرتب میشود و یک هفته مهلت قرار دادند برای اجرای آن و قرار بود جلسات سه ساعت قبل از غروب تشکیل شود الان دو ساعت و نیم بغروب است .

رئیس - این راجع بصورت مجلس نیست خارج است .

لسان الحکماء - بنده روز سه شنبه خواستار يك سؤال شدم از وزارت خارجه در باب قانون خروج تبعیت در صورت مجلس امروز نبود برای اینکه قانون مملکت است و مجلس هم باید مستحضر باشد و تمام ملت آگاه باشند که اگر تغییر قانون کسی بخواهد خود را متوسل بیک دولتی بکند همه کس بشناسد و بداند

رئیس - چند فقره استیضاح و سؤال خوانده شد و اینجا بهیشت رئیسه داده شده ولی هنوز در مجلس خوانده نشده است برای اینکه بعضی از آنها ملاحظات داشت حالا آنها خوانده خواهد شد محمد هاشم میرزا - وزیر پست و تلگراف یک نفر مستشار خواست در صورت مجلس چند نفر نوشته شده است .

معاذ الملك - برای استخدام پست پنج نفر و برای تلگراف یک نفر یعنی یک نفر مباشر موقتی اسدالله میرزا - اسم مستشار ابدان نیست مستخدم است .

رئیس - موضوع مذاکرات امروز راپورت کمیسیون بودجه است و راپورت اداره مباشرت و محاسبات دو ماهه مجلس و بودجه مجلس است ولی قبل از آن لازم است بعرض برسائیم که برروز قبل از ظهر رؤسای کمیسیونها در هیئت رئیسه حاضر شدند و تا ظهر مشغول بودیم بترتیب ساعات جلسات کمیسیونها برای اینکه کمیسیونها بتوانند مرتباً کار بکنند بدون اینکه اعضاء آنها معطل بمانند و بزحمت زیاد این صورت حاصل شده است ولیکن ممکن نمیشد که چهار جلسه علنی داشته باشیم و اگر جلسات فوق العاده نداشته باشیم مخصوص است با اجتماعات نمایندگان لهذا سه جلسه علنی قرار داده شد که روزهای شنبه و سه شنبه و پنجشنبه باشد ولیکن هوز سه ساعت بغروب مانده چهار بغروب مانده خواهد بود و روزهای یکشنبه مخصوص میماند برای مجلس فوق العاده اگر داشته باشیم و اگر نداشته باشیم بهمان اجتماعاتی که همه هفته میشده و علاوه بر این البته خاطر آقایان مسبوق است که بغیر از کمیسیونهای یازده گانه پاره ای کمیسیونهای فوق العاده هم در حقیقت لازم خواهیم داشت و پاره ای مرجوعات دیگر هم بشعبات میشود که اگر در عرض هفته يك کاری لازم باشد آنها بتوانند حاضر باشند